

המעט. כשלח"י התפרק, הצטרפתי לבנק"י הייתי שם שנתיים. אחרי מישפט הרופאים גיחקתי כל מגע עם בנק"י הייתי פועל-דפוס.

אחרי הצטרפתי לגרעין של השומר-הצעיר, במיסגרת הנח"ל. הייתי איתם בעין-החורש ובשער-הגולן. אחרי-כך עסקתי במשך כעשר שנים בהדרכת-נוער ברמת-ים ובלוד. במיסגרת בת-הנוער של החינוך המשלים.

וממה אתה חי היום? אומרים עדיך שאתה המשורר היחיד בארץ החי על שירתו.

זה נכון שאני מפיץ את ספרי במידי. פשוט הולך ומוכר אותם. בעיקר בקרב סטודנטים. אני חי מסיפרי השירה שלי (פירסמתי עד עכשיו 11 קבצי-שירים) ומכל מיני עיסוקים אחרים, כמו הגנה, למשל.

והמחאה שלך מצטמצמת במיסגרת בתוכה שירה בלבד?

לא. למשל, אני וידידי עמוס קינן יזמנו בזמנו מיפגשים של סופרים יהודים וערבים, שהיכו הדים, נגד צווי הריתוק. המעצרים המינהליים, ובעד שיוויון-זכויות ל-אוכלוסייה הערבית בישראל. שילמנו בעד זה מחיר יקר של השמצות ונידוי.

אתה חש את עצמך מנודה?

בוודאי. למיפגשים האם קראו מיפגשים של עורכי-ישראל ורק"ח. הגדרו אותנו כמצורעים, וזה שוב עוקר את בעיית המצפון החד-צדדי, המדבר על שלום וערכים אנושיים, אך המנדה כל מי שמתרועע על עוול מבטנים. לדעתי, עידוד המיפגשים ההם היה עשוי לגרום לכך שהאינטליגנציה הערבית המוריה יתנו ביטוי לעול

מה פתאום?! רק אחרי עשר דקות, כשלא רציתי לגרום לפיצוץ, ירדתי אחרי שהודעתי למר גוף שהוא סתם מקשקש. בצורה זו נוצרה לי תדמית של תבוסתן. פעם אפילו שאלו אותי בפומבי אם אני יהודי או ערבי.

ומה ענית?

אמרתי שאני שמי. **יש רושם שאתה דווקא נהנה מההתרמות הזו שנוצרה לך?**

תראה, להיות פרא-אדם זה דבר חיובי. אני מכיר הרבה יוצרים שמטיבעם היו פרא-אדם, באלגאניסטים די רציניים. דילאן תומאס, למשל, או יסנין, היו חוליגאנים רציניים. חסרים כאלה?!... זה גם משתקף ביצירה. אי-אפשר ליצור יצירה גון-קונפורמיסטית ולהיות יפה לאורך כל החיות, לחייך לכל הסובב אותך! זה חיובי שהכתובה שלך מעוררת רוגז אצל הרבה אנשים, והרוגז שלהם אימפולסיבי עד כדי יריקה בפנים.

לך אירע כבר שירקן לך בפניך?

ירקן? פעם אחת? אפילו רצו לדקור אותי בסכין בכסית. המלצר מכסית מוטל מצע זאת. כל פעם אני זוכה בכינוי "עוכר ישראל" או "פאתח" אחרי הטבח במעלות, הצינורגורפיה בה אני מזמין את הגלופות לסיפרי שירי לא רצתה לעשות לי יותר גלופות. פשוט גירשו אותי משם. כאילו אני הוא ששיכנעתי את חוותמה לשלוח את מרצחיו לרצוח את הילדים במעלות.

אפשר להבין מכך שיש לך טענות נגד מידת הסובלנות של הציבור הישראלי.

איוז מין סובלנות היא זו? חיים כאן אנשים, הנהגים מכל הפריבילגיות והמילגות של המימסד, ורמתם המוסרית היא בשפל המדרגה. אין ביניהם אף אחד המתנשא לרמתם של פרופסורים כמו ישעיהו לייבוביץ' או ארנסט סימון, שבמשך שנים הלכו עם המחאה למרות גילם, בראש מורם.

אבל קח, למשל, סופר כמו משה שמיר, שגם הוא נציג-מחאה, מבחינתו שלו. קשה לומר שאין סובלנות כלפיו.

שמיר? הוא נציג מחאה? הוא בא מהמימסד. גס-כין סופר מחאה! הוא יכול לבטא מחאה פוליטית משלו ואני לא חייב להזדהות עימה, אבל אילחם על זה שיאפשרו לו להשמיע את דעותיו, אם ינסו לבלום את פיו. האם הוא יילחם אם ינסו להשתיק אותי? בכלל, שמיר הוא אדם שנגמר לו המלאי הספרותי שלו. מה שהוא אומר, הוא אומר בז'ורנליסטיקה ביטחוניסטית. כל הדור של הפלמ"ח, להוציא א. ס. יואר, כתב ביטחוניזם, לא ספרות.

אתה מתעם ממשורר כמו חיים חפר, המתריע לא פעם על עוולות הנעשות בארץ...

על חפר אני לא רוצה לדבר. הוא כתב פעם באחד מפיומוני-המילחמה שלו "והאדים היאור מדם". איוז מין

"למי הרבצתי? אולי לאיוה פאשיסט קטן שקרא לי, גוזהם!"

כתיבה היא זו? אדם המתיימר להתרועע על עוול יכול לכתוב כסגנון כזה? אחרי כתיבה כזאת לנסות להיות צדיק? אף אחד לא יתייחס אליו ברצינות.

גם עדיך מספרים שאתה לא בוחל הפעמים באלימות. מספרים שדפעמים אפילו אתה מרביץ מכות.

למי הרבצתי? אף אחד לא ראה אותי מרביץ מכות. חוץ מפעם אחת שהרבצתי לאיוה פאשיסט קטן, מבקר ספרות קטן, מנחם בן, מעריצו הגדול של אורי צבי גרינברג. המשורר ששולח בחרויו בחורים לשדות הקטל, הוא קרא לי "מוזהם".

אני לא מתרגש מקריאות כאלה, אבל בפעם ההיא

לא הבלגתי. זה היה בקפה פראק. הנחתי אותו על הארץ, שמתי עליו את רגלי, קראתי לו "פאשיסט קטן", והלכתי. זה נקרא להרביץ מכות?

מה דעתך על מחנה-השומר הישראלי?

זה דבר מאוד מרגיז, משום שאלה השייכים למחנה הזה אינם מסוגלים להשליט שלום-בית בביתם. לכל אחד יש האינטרס שלו, והימין מתמוגג מזה.

התחמקת קודם משאלה אחרת. אומרים עדיך שאתה דווקא נהנה להיות מוחרם, מנודה, ולהיות מוגדר ככובש-ההשחרה של שירת-המחאה הישראלית.

מעולם לא הזמנתי לעצמי תענוגות מהסוג זה. כמו חרם ונידוי. אבל נכון שבסיוטאציות מסוימות, כשהרגשתי חרם ונידוי, כתבתי את מיטב השירים שלי, אני, בכלל, לא מאמין באמנות שבעה. המשוררים האמיתיים, בכל תולדות ההיסטוריה האנושית, היו רעבים.

אתה דווקא נראה לא רע...

גם אלכסנדר פן נראה לא רע, ואפילו לורקה או ברכט. לורקה ואראגו היו אפילו יפים. אבל היו להם ימים קשים. בארץ, למשל, היו ימים שאף אחד לא התעניין בגורלם של משוררים כמו פן ורטוש. לעומת זאת, אפשר לפגוש המון גראפומאנים צעירים המתיימרים לכתוב שירה, שיש להם כבר בתים, מכוניות, ומילגות בלי סוף. האם הם חידשו משהו בשירה הישראלית?

יודר אכירן, למשל...

עובב אותי ממנו!
למה אתה חותר, בעצם, יבי?

אני רוצה להגייז למצב שבו השירה הפוליטית הביי קורתית תחדור להכרת הדור הצעיר, ושהוא יוציא ממנה מסקנות חברתיות. משום שלא ייתכן שסטודנטים בספרד, ביוון או בדרום-אמריקה, יתייצבו מול קני-הרובים של המיטרה ויפגינו עם סיפרי-הלימוד שלהם למען חירות. ערכים אנושיים וצדק חברתי, ובארץ שלנו תהיה בדור הצעיר אפאטיה מחולטת.

ה עוד צריך לעשות כדי שהדור הצעיר ישאל שאלות בקול רם, כדי שייצא להפגנות המוניות תחת סיסמה מרכזית: "אנחנו לא רוצים יותר למות במילח" מות!!!" — ואני רוצה לראות שלא תניסו את זה לעתון במיסגרת הראיון איתי. אני אפרסם את זה בהארץ על עמוד שלם — חייבת להיות מעורבות של הצעירים, האינטליגנציה והפעילים בכל המתרחש בארץ הזאת!
האם זה לא מה שקרה כשהפיענו כל תנועות-המחאה בעיקבות מיחמת יוסי-הכרי פורים?

זה רק התחלה למה שצריך לקרות. אני לא צצתי על

"היניו תבוסתן הוא בשבילי חואר של כבוד..."

מפת-המחאות אחרי מילחמת יוסי-הכפורים. אני זעקתי תמיד, תמיד דרכת על יבלות, גם כשזה היה לא-יזנוח ולא-פופולרי. אף פעם לא היסטתי לומר מה שהיה לי לומר בקול רם. אבל תנועות-המחאה, שמשום-גם נדמו קולן בומן האחרון, היו התחלה של מצב מעודד. עצם הופעתן הייתה תוצאה של קומץ אנשים שחי על האדמה הזאת והשמיע את המחאה ללא הפסק. בכלל, אני אוהב אנשים שגוררים אותם מהכביש בשל דיעותיהם. יש לי הערכה כלפי מי שמבוזה מבחינה פוליטית, ומוכה, ובסופו של דבר עוד יתברר לעם הזה שהוא הצדק. אני מאמין שעוד יגיע יום והעם הזה ישא על כתפיים את שוחר-השלום.

ובאופן אישי, למה היית רוצה להגיע?

להכרה בינלאומית כבר זכיתי. בפאריס הוציאו ספר שלי בהוצאה שנסאי-הכבוד שלה הוא לואי אראגון. זוהי אחת ההוצאות המכובדות ביותר לסיפרי-שירה. אני מוכרח לספר בהקשר זה סיפור. לפני מותו, ביקר שם המשורר אברהם שלונסקי, כדי לברר את האפשרות שיוציאו לאור את אחד מספריו. השאלה הראשונה ששאלו אותו שם, הוא בעצמו סיפר זאת, היתה: "הו, אתה מישראל, מה שלומי של יבי?" את כל מלחכי-הפינכה שלנו לא מכירים בפאריס, בעולם השלישי ובארצות-ערב. בוכות עליהם, או תנו לי להמשיך ללכת על האדמה הזאת כתבוסתן.

מדוע קראת לקובץ השירים האחרון שלך בשם "התבוסתן"?

תנו לאנשים לקרוא את הספר כדי להבין מדוע אויבי, שהם דלי שארירות ומצפון, מכנים אותי בשם הזה. עבורי, ללא כל צל של ספק, זהו כינוי של כבוד. אם להיות תבוסתן זה להיות אוהב הארץ הזאת, אוהב העם הזה ואוהב שלום, או תנו לי להמשיך ללכת על האדמה הזאת כתבוסתן.

מה יקרה, יבי, אם כל המטרות שאתה נדחם למען, יתגשמו? אם יקרה אם מחנה-השירים יגיע לשלטון במדינה הזאת, ישורר שזום בין ישראל למדינות ערב, ובארץ ישורר מישטר שיש צדק מציאותי? האם תחדל אז להיות משורר-מחאה?

תמיד הייתי זאב בודד. כתבתי שירים ואני ממשך לכתוב גם כשמחנה-השלום לא רוצה להיות מלוכד. אבל אם כל הדברים האלה שהזכרת יתגשמו, אני אשרת את כל הערכים הנפלאים של האופטימיות שלי — גם בשירה וגם במעש.